

Kilpailutuksen teemapäivä tieteiden talossa 24.1.2007

[02/07](#)

Kausijulkaisujen hankkijat ympäri maan kokoontuivat Helsinkiin tammikuun loppupuolella Tieteiden talolle kuulemaan ajankohtaista asiaa lehtihankintojen kilpailutuksesta. Suomen tieteellisen kirjastoseuran kausijulkaisutyöryhmä vastasi mielenkiintoisen ja antoisan teemapäivän ohjelmasta.

Uudistuva hankintalaki ja sen soveltaminen

Teemapäivän ohjelman avasi Asianajotoimisto Hannes Snellman Oy:n specialist partner, AA, VT, KTM **Mika Pohjonen**, joka kertoi runsaslukuiselle yleisölle uudistuvasta hankintalaista ja sen käytännön soveltamisesta. Pohjonen kertoi, että Eduskunnan lakiasiakäsittelyn ja lain hyväksymisen jälkeen uudistettu hankintalaki astuisi voimaan 1.6.2007 alkaen. Uudistuneella lailla pyritään tehostamaan julkisten varojen käyttöä ja edistämään laadukkaiden hankintojen tekemistä.

Valtiovarainministeriön (VM) päätös valtionhallinnon yhteishankinnoista 7.9.2006/765 määrää kotimaisten sanoma- ja aikakauslehtien kilpailuttamisesta. VM:n päätöksen mukaan kilpailutuksen tekijänä tulee käyttää Hanselia pääsääntöisesti, mutta erityisistä muista syistä hankintayksikkö voi poiketa laista ja kilpailuttaa hankinnat muutoin kuin Hanselin kautta. Pohjonen antoi tästä esimerkin: kun halutaan tilata APU -lehti kirjastoon, niin tällöin pitäisi kilpailuttaa APU -lehden kanssa markkinoiden vastaava tuote, esim. SEURA -lehti. Näin siis lain mukaan. Jos on olemassa hankittava tuote, jolla ei ole kilpailevaa tuotetta, tällöin hankkiva taho voi tilata tuotteen suoraan. Huomionarvoinen seikka on, että ulkomaiset aikakauslehdet eivät kuulu hankintojen keskittämisen piiriin ja ne voidaan kilpailuttaa erikseen.

Kausijulkaisuhankintojen jäädessä alle 15000 euron summan, hankinnan kilpailutusta ei tarvitse tehdä. Mikäli hankinta koskee useita tilivirastoja, nämä tekevät yhteistyötä hankinnoissa ja hankintoja ohjeistetaan sisäisillä ohjeilla. Hankintamenettelyt voivat olla avoimia (julkinen ilmoitus) tai rajoitettu, jolloin hankintayksikkö pyytää valitsemiltaan tarjoajilta tarjouksia. Hankintayksikkö voi käyttää neuvottelumenettelyä poikkeusasyistä.

Milloin kilpailutus on tehtävä EU-tasolla?

Kansallisten hankintojen ylittäessä EU:n kynnysarvon, 211 000 euroa, on kilpailutus järjestettävä koko Euroopan unionin alueella. Kauppa- ja teollisuusministeriö ilmoittaa kansallisten hankintojen eurokohtaiset kynnysarvot määräajaksi. Tällöin hankintojen kilpailutus suoritetaan avoimella

menettelyllä, jolloin jokainen yritys ja tarjoaja voi tehdä tarjouksen. Käytännössä hankintayksikkö toimittaa ilmoituksen hankintojen kilpailutuksesta EU-tietokantaan, jolloin ilmoitus on tarjoajien saatavilla koko unionin alueella.

Vinkkejä tarjouskilpailuun

Kilpailutuksessa on tarkistettava aina tarjouksen jättämisen jälkeen onko tarjoava yritys maksanut veronsa ja onko sen yritystoiminta vakavaa. Kilpailutuksessa tarjoajia on kohdeltava tasapuolisesti ja syrjimättä. Hankintalaki kieltää suosimasta aikaisempaa tai paikallista toimittajaa. Hankinnan kohteen vaatiessa voidaan edellyttää paikallistuntemusta, mutta tälle ei saa antaa liian suurta painoarvoa, kun esimerkiksi on kyse suomen- tai ruotsinkielisestä palvelusta tai laskutuksesta.

Tarjouspyynnössä laatua ovat konkreettiset ja mitattavissa olevat asiat. Pohjosen mukaan hankintayksikön on laadittava tarjouspyyntö niin selväksi, että sen perusteella voidaan antaa yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia hankinnasta. Jos tarjoajat tekevät puutteellisia tarjouspyyntöjä, niitä ei voi korjata tarjouspyyntöjen jätön jälkeen. Markkinaoikeudessa päätyneiden riita-asioista annetuista päätöksistä kuudesosa on johtanut uuteen kilpailutukseen. Tämän takia Pohjonen suositteli tarjouspyynnön laatimista niin selkeäksi, että sen perusteella tarjoajat voivat antaa yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia hankintayksikölle.

Voiko kolme ammattikorkeakoulua perustaa hankintarenkaan ja kilpailuttaa hankinnat yhdessä?

Vastauksesi kuulimme, että hankintarenkaita on Suomessa muodostettu paljon myös yksittäistä hankintaa varten. Tällöin tarjouspyynnössä ilmoitetaan hankintarenkaaseen kuuluvat organisaatiot. Renkaan hankintaryhmä käsittelee tarjouspyynnöt. Tarjoaja voi valittaa hankintarenkaan päätöksestä markkinatuomioistuimeen, esimerkiksi kolmen organisaatiosta yhden osalta. Näiden tapausten varalta hankintarenkaan on muistettava laatia dokumentti (pöytäkirja tai muistio) kuinka riita-asioissa tullaan menettelemään hankintarenkaan sisällä.

”Kohtaavatko välittäjä ja asiakkaat” -paneelikeskustelu

Paneelikeskusteluun osallistuivat Suomen lehtimarkkinoilla toimivat neljä välittäjää **Mikko Laitinen** (EBSCO), **Janne Järvinen** (LehtiMarket), **Satu Schenke** (Suomalainen kirjakauppa) ja **Stefan Berg** (Swets).

Välittäjien yksimielinen kanta Suomen nykyisiin lehtivälitysmarkkinoihin: ala on kovin kilpailtu ja yhtään uusia yrittäjiä ei ole markkinoille tullut kuluneiden viidentoista vuoden aikana. Vastaava markkinatilanne välittäjien kannalta vallitsee Ruotsissa sekä yllättäen myös Italiassa. Välittäjät kertoivat, että heidän katteensa myynnistä ovat pienet. Lehtien hinnannousun välittäjät arvioivat liikkuvan 5% - 9% välillä.

Elektronisten lehtien aktivoinnin vaikeus puhututti sekä kirjastojen edustajia että välittäjiä. Lehtimarketin puheenvuorossa todettiin osan aktivoinnin hankaluuksista johtuvan esimerkiksi siitä, että Elsevierin tilausjärjestelmä on 20 vuotta vanha. Se ei taivu keskusteluun e-lehtien hallinnoin kanssa, mikä johtaa katveeseen e-lehtien saatavuudessa. Ebsco vuorostaan totesi, että välittäjien työmäärä e-lehdissä on suurempi kuin painetuissa. Tähän Swets totesi, että työmäärän pitää näkyä e-lehtien hinnoissa. Suomalainen kirjakauppa ilmoitti lisäävänsä e-lehtien hintoihin 22% arvonlisäveron. Lehtimarket toivoi e-lehtien arkistoinnin ja pitkäaikaiskäytön huomioimista hankintojen kilpailuttamisessa. Swetsin mukaan jokaisella kustantajalla ovat omat ehtonsa tämän suhteen, asiaa on siten mahdotonta kilpailuttaa.

Hanselin välityspalkkio laskee 1,5%:iin

Yleisön puheenvuoroissa tartuttiin Hanselin välityspalkkion (2,5%) suuruuteen. Sitä pidettiin hankinnan ylimääräisenä kustannuseränä kirjastoille. Hanselin edustajat totesivat heidän provisionsa olevan palkkiota hankinnan kilpailutuksen suorittamisesta. Hansel toimii non-profit periaatteella ja pyrkii kattamaan vain toimintamenoja provisiotuloilla. Hanselin hankintavolyymien ja asiakkuuksien kasvaessa provisioon on mahdollista saada alennusta hallituksen päätöksellä lähitulevaisuudessa. Hanselin hallitus päätti 29.1.2007, että kausijulkaisujen osalta Hanselin komissioprosentti on 1,5%. Ruotsissa on voimassa vastaavantyyppinen hankintalaki kuin Suomessa. Kilpailutuksen palveluprosentti on Ruotsissa 1% (liukuma 0,8%.-1,6%). Ruotsin valtio on valinnut yliopistokirjastojen hankintojen kilpailuttajaksi Statskontoretin. Harmi, ettei kukaan kirjastojen edustajista kysynyt välittäjien palveluprosentin suuruuden perään kausijulkaisujen toimituksessa kirjastoille, ehkä sekin olisi ollut mielenkiintoinen tieto. Loppupeleissä välittäjät tavoittelevat kuitenkin vain hyvää ja kannattavaa bisnestä.

Oulun yliopiston kirjastosta **Tiina Jounio** kertoi kirjaston omasta kilpailutuksesta. Ensimmäisellä kilpailutuskierroksella tarjouspyynnön pohjana käytettiin Jyväskylän yliopiston kirjaston mallia. Toisella kertaa kilpailutus pohjautui välittäjien kanssa muotoutuneisiin käytäntöihin. Tarjouksia saatiin neljältä välittäjältä ja lisäksi oli arvioitavana Hanselin puitesopimus. Kausijulkaisujen kilpailutuksella haettiin pikemminkin palvelua kuin lehtiä. Tarjoajien palveluissa oli eroja ja vertailu oli vaikeaa. Hanselin puitesopimus ja Swetsin suora tarjous erosivat toisistaan niin, että Swetsin tarjous omine ehtoineen oli kirjastolle parempi kuin Hanselin puitesopimukseen liittyminen.

Kausijulkaisujen kilpailutus voidaan myös ulkoistaa konsulttiyritykselle, mistä esimerkkinä oli **Mikko Laitisen** edustama Informe Consulting Oy:n yrityseshittely. Informe Consultingin liikeideana oli hakea suuria volyymeja ja sitä kautta hyviä sopimuksia palvelun tuottajilta. Yrityksen juridisena yhteistyökumppanina toimii Asianajotoimisto Hannes Snellmann Oy.

*Teksti:
Taina Sahari
kirjastonhoitaja
Käyttätymistieteellisen tiedekunnan kirjasto*

Oppimiskeskus Minerva